70-TALETS MUSEUM – 25 ÅR EFTERÅT

Sten Rentzhog

När jag vid 1960-talets mitt kom till Riksantikvarieämbetets fornminnesavdelning, var Erik Hofrén redan där, några månader äldre i tjänsten, men tack vare det ack så mycket erfarnare. Det var en hård lärotid.

Vi skolades – liksom hel generation av blivande landsantikvarier och museichefer – in i ett gemensamt synsätt på museiverksamheten, med en hög målsättning, höga krav, noggrannhet, konsekvens, överblick och kunskaper, för att nå genom det nålsöga, som fram till 1976 utgjordes av Riksantikvarieämbetets, Nordiska museets och Nationalmuseums samlade kompetensprövning av blivande landsantikvarier.

Kanske en del svårigheter museerna har i dag hänger samman med att det inte längre finns någon sådan chefsutbildning. För det var en start som gav ett stöd för livet. Inte minst viktigt var den nära kontakten med äldre kolleger som frikostigt förmedlade yrkestraditionen till oss yngre, och lärde oss hur vi skulle kunna klara varje situation, varje enskild del av verksamheten.

Målet stod klart. Museiverksamhet och kulturminnesvård var en enda verksamhet. Det handlade om kulturarvet; att skydda och bevara det, göra det levande, genom utställningar, föredrag, utfärder, böcker, forskning – oavsett om det gällde fornfynd eller konst, kyrkor eller arbetarbostäder. Allt hängde samman, varje led i processen var ett stöd för det övriga arbetet – och gav kunskaper som behövdes för klara helheten. Tvivlade vi, kunde vi bara titta ut över läns museerna, där det satt originella kraft-

människor, som efter årtionden kunde allt om sina län, kände alla, vågade allt – eller deras jämnåriga, mera specialiserade lärdomsgiganter vid de centrala museerna.

MUS 65

Därför kom som en chock, när Lennart Holm blev ordförande i utredningen MUS 65 (1965 års musei- och utställningssakkunniga) och satte i gång ett arbete för att försöka skilja museiverksamheten från kulturminnesvården – klyva verksamheten i två delar. För vår grupp av äldre och yngre museimän var det en enorm utmaning. I ett steg var vi tillbaka till motsättningarna från början på seklet, då oenighet om mål och medel hindrade utvecklingen (jfr senast Ola Wetterberg, *Monument & miljö*, 1992), innan Sigurd Curman som riksantikvarie gjorde slut på striderna och norma-

- 24 liserade verksamheten till en värld där allt hängde samman, där läns museerna under landsantikvariernas ledning var kugghjulen i en landsomfattande samverkan.

Det var inte svårt att inse vad Lennart Holm ville. För också inom museerna fanns det en strävan efter mera utrymme för pedagogik, konst och utställningar, en önskan att göra läns museerna till mera av kulturinstitutioner och mindre av högkvarter för en landsantikvarie, som inte alltid hann så mycket mera än att fara längs vägarna i stället för att försöka få tid till en ordentlig museidrift. Mera obegripligt blev det några år senare, när Holm och utredningen bytte fot. Man ville fortfarande skilja museerna och kulturminnesvården, men nu var det i stället kulturminnesvården man ville stärka. Sedan Holm blivit chef för Planverket, hade han upptäckt värdet i den verksamhet som han förut sett som ett hinder.

Kanske bör det tilläggas, att detta var så som vi uppfattade saken. Händelseförloppet såg säkert annorlunda ut för motparten. Jag blev aldrig bekant med Holm, men mycket färgades striden av att han uppfattades som en stridens man, en humorlös person som gång på gång visade sig oemottaglig för argument, aldrig ändrade åsikt eller gjorde minsta försök att lyssna, inte ens på låtsas.

Detta är tragiskt, för just när utredningen tillsattes hade Sigurd Curmans sådd mognat till mogen skörd. Med stöd av filosofin om en enda sammanhängande verksamhet, om »yttre» och »inre» kulturminnesvård i samverkan, skapade Harald Hvarfner i Norrbotten det moderna läns-museet. Plötsligt blev Norrbottens museum en resurs i samhället, med verksamhet över hela länet, i nära samarbete

med kommuner, landsting, länsstyrelse, läns skolnämnd, länsbildningsförbund och andra samhällsföreträdare.

Resultaten visades upp vid Svenska Museiföreningens resa i Norrbotten 1966. Med sig hem fick deltagarna en skrift, där Hvarfner och hans medarbetare i stort och smått beskrev hur man skulle gå till väga, från organisation och ekonomi ända till praktiska råd om bra sätt att packa vandringsutställningar. Allt det som Lennart Holm och andra drömde om att museerna skulle kunna göra fanns i verkligheten, och det inte bara i Norrbotten, utan också i Västerbotten, där ett initiativrikt gäng mångsidigt förvaldade arvet efter en början som gjorts av Holms kompanjon Gunnar Westin. Snart kom man i gång i andra län. Motsvarande förändringar började ske även inom Riksantikvarieämbetet, där fornvården raskt expanderade mot det som senare blev dagens kultur-turism, och där Sverker Janson försökte få allmän uppslutning kring nära kontakter mellan kulturminnesvården och andra delar av samhället (se hans bok *Kulturvård och samhällsbildning*, 1974).

Allt talar för att fejden borde ha kunnat komma av sig i sin linda, och att man snabbt borde funnit varandra i en gemensam framtidssyn. Men det blev aldrig någon dialog. Oron spred sig, och tog ny fart sedan Riksantikvarieämbetets försök att via nya ledamöter i utredningen få fram en mera nyanserad syn bara medverkat till Holms ovannämnda lappkast. För oss yngre upplevdes utredningen definitivt som hot.

Hela vår fostran hade gått ut på att vi skulle sträva efter det som Harald Hvarfner nu visat vara möjligt, ett museum med kulturminnesvård som nådde ut i samhället, som verkade nära organisationer, institutioner och inte minst skolor. Först Erik

Hofrén och sedan jag själv fick tidigt egna läns museer, i Dalarna och norra Älvsborgs län, och kom i gång med att tillämpa receptet från Norrbotten. Framgångarna kom häpnadsväckande fort. I län efter län började man ta efter. Skulle allt detta nu plötsligt rivas i stycken? För det stod klart – inte minst genom vad som blev känt om diskussionerna i utredningen – att det fanns inga möjligheter att båda delarna var för sig skulle få resurser att fungera. Dessutom var det uppenbart att efter en skilsmässa skulle museerna inte längre ha den samhällsförankring som fanns genom att landsantikvarien var ansvarig för länets kulturminnesvård. Det var denna förankring som var hävarmen för framväxten av en länsomfattande verksamhet. Och omvänt; utan kopplingen till museerna skulle kulturminnesvården bli blott och bart en byråkratisk hantering, menade vi.

70-TALETS MUSEUM

Landsantikvarieorganisationernas (dvs Läns museernas) samarbetsråds årsmöte 1968, och Riksantikvarieämbetets höstmöte samma år, blev början till en motoffensiv. Erik Hofrén blev sekreterare i samarbetsrådet, där Ragnar Lassinantti var ordförande. En kärna på fem beslutsamma personer tog ledningen; överantikvarien Sverker Janson, Harald Hvarfner, Sune Zachrisson i Umeå, Erik Hofrén och jag. Sverker reste land och rike runt och deltog i möten, träffade politiker och museifolk. Vi fyra landsantikvarier beslöt oss för att skriva en debattbok. Under 1969 skrevs *70-talets museum*. Vi samlades till möten på två eller tre dagar på olika platser i landet, första gången i Sigtuna. Efter gemensamma diskussioner skrev vi parvis klad-

dar till enskilda avsnitt. Dessemellan fick vi hemläxa att bearbeta texten, och att skriva egna avsnitt om förändringarna i våra egna län.

När man läser *70-talets museum* måste man komma ihåg tillkomstsituationen. För i första hand är boken en stridsskrift mot utredningen, ett försök att «anvisa en effektivare, billigare och mera realistisk väg att skapa ett modernt samhällstillvänt museiväsen». När det gäller visioner bygger boken i allt väsentligt på 60-talets idéer, som delvis är bättre och utförligare beskrivna i Harald Hvarfners, tyvärr opublicerade, stenciltryck från 1966. Detta är synd, men å andra sidan hade *70-talets museum* kanske inte fått så många läsare om den inte varit en debattbok, en skrift där vi ömsom drev förnuftets linje, ömsom gycklade med Holm och hans utredning, «1965 års musei- och utställningssakkunniga». Varför inte lika gärna «biblioteks- och utställningssakkunniga, naturvårds- och utställningssakkunniga eller . . . lantbruks- och utställningssakkunniga» skrev vi, och hävdade att det unika för museer inte är utställningarna, utan samlingarna och det till dessa knutna vetandet (sid 13).

Vid det laget hade fejden blivit allt bittare. Det blev ett slags inbördeskrig i yrkeskåren där det gick så långt att folk som hade varit arbetskamrater i hela sitt liv inte längre talade med varandra. Överallt såg man hot och svek, och inte möjligheter. Det var otrevliga år, där den utredningsvänliga minoriteten antagligen mädde allra sämst. Utredningen blev alltmer försenad. När den till slut kom, fortsatte det med ett ställningskrig kring remissomgången, följdutredningar och till slut riksdagsbehandlingen. Inte förrän 1977, efter tolv år, var alla beslut fattade

26 och utredningsskedet definitivt förbi.

Vad gällde då striden? Vad ville MUS 65. Om man ser tillbaka innehåller utredningens tre betänkanden samma allmänna önskemål om museerna som sedan dess framförts gång på gång i senare utredningar, och även av museerna själva. Men här till kom en förfärande massa byråkratiska detaljsynpunkter. Genom att introducera synsättet att museerna kan betraktas som ett slags myndigheter, som bör åläggas uppgifter, styras och manipuleras med, har MUS 65 tyvärr blivit stilbildande för statens och museiutredningarnas syn på museerna. Sällan eller aldrig ägnas en tanke åt museerna som kreativa kulturinstitutioner, åt att en framgångsrik museiverksamhet behöver samma frihet som varje annan konstnärligt skapande verksamhet.

Men den frågan tog vi inte upp i *70-talets museum* heller. När vi träffades talade vi som skrev boken ofta om museernas frihet och möjligheter, men när vi skulle argumentera blev det på motståndarens villkor. Synpunkter på organisation och ekonomi besvarades med samma mynt. På så sätt bidrog MUS 65 med en draksådd, som de svenska museerna ännu lider av, nämligen vanan att formulera tankar och föra diskussioner om museerna i en byråkratisk anda. Detta är nästan lika illa som när man under begreppet «museologi» försöker upphöja praktisk yrkeskunskap till ett slags navelskådande kvasivetenskap. I båda fallen hämmas visioner, nytänkande och mångfald. Det kreativa arbetet och den kunskap museerna har att förmedla kommer i bakgrunden. För min egen del har jag först på senare år börjat inse hur snärjd jag har varit av 70-talets byråkratiska smitta.

De uttalade motsättningarna i sakfrågan gällde länge vilken verksamhet som skulle

dominera, kulturminnesvård eller publikverksamhet. Den linje vi hävdade var, att det inte kunde vara antingen-eller, utan måste vara både-och. När utredningen väl var färdig, hade den kommit ett långt stycke mot vår uppfattning. Det enda den vägrade gå med på var att de båda grenarna av museernas verksamhet hörde ihop, att de var för sig behövde resurser i ekonomi, kompetens och kontakter som de bara kunde få om de hölls samman.

Det var alltså inte om målen utan om medlen som striden i första hand stod. När det gäller merparten av ledamöterna i utredningen kunde de vid enskilda samtal aldrig förklara varför vi måste ha olika åsikt. De hade bara råkat hamna i andra laget, och i denna tid av ömsesidig smutskastning gällde det bara att vara för eller emot. Möjligen kan man konstatera att det är mänskligt att inta motsatt ståndpunkt, när man tror att man kommer med välmentade förnyelseförslag och möter en yrkeskår som slår tillbaka med en stark yrkestradition i ryggen. Vi har sett liknande händelser senare. Kanske är just denna bristande kommunikation i museidebatten ett av våra stora problem. För det mesta är det alldeles tyst om museerna. Men när museerna någon gång diskuteras, upplevs synpunkter och förslag om vår verksamhet nästan alltid som hot. Och de välmentade förslagsställarna själva bidrar alltför ofta till att diskussionen snedtvänder genom att inte sätta sig in i varför saker är som de är, innan man talar om vad som är fel.

Vad som föddes ur kampen kring MUS 65 var en förfärande brist på framtidsvisioner. Efter Harald Hvarfnerns länsmuseumsvision från 60-talet formulerades aldrig någon 70-tals vision. Medan museifolket var upptaget av att försvara sig mot utred-

ningen, gick 70-talets väldiga expansion av den offentliga sektorn museerna och kulturminnesvården nästan spårlöst förbi. I län efter län förverkligades Norrbottensmodellen, men eftersom det inte fanns någon tydlig bild av vad som borde hända därefter, så kom vi inte längre. Det blev Sven Lindqvist och inte vi inom museerna som formulerade slagordet *Gräv där du står*, det första steget mot en tydlig vision om det demokratiska museet som redskap för en aktiv publik.

Den enda helt nya vision som museerna själva födde på 70-talet var den om samtidsdokumentation, som ledde till museernas stora, gemensamma samarbetsprojekt, *SAMDOK*. Återigen var det Harald Hvarfners initiativförmåga och strategiska klarsyn som vi hade att tacka för att processen kom i gång. – Först i Bohuslän på 1980-talet började man skönja vad ett riktigt stort länsmuseum kunde betyda, men då var det för sent för de andra länsmuseumerna att följa efter.

70-talets museum blev därför främst en lättillgänglig sammanfattning av den på 60-talet framvuxna länsmuseumstrategin. Det var på så sätt den fick inflytande över den kommande utvecklingen. Boken innehåller också en kort sammanfattning av den äldre museihistorien, och berättar om tillkomsten av den yrkestradition, som jag berört i inledningen. Det mest värdefulla i boken var sannolikt redan på 70-talet sammanfattningen av fyra museers utveckling till moderna länsmuseum, fyra fallstudier av en typ som i alla fall jag ofta saknar som läsning för dem som ska leda våra museer, anställda, chefer och styrelseledamöter. På så sätt tror jag att boken ger en rätt bra – men ensidig – bild av vad som var en viktig brytningstid i de svenska

museernas historia. För så som målen för museernas verksamhet då formulerades, så arbetar de ju i stort sett fortfarande.

För oss som var med ger boken också uttryck för den tidens kamratanda, vitalitet och handlingskraft. Genom händelserna på 60-talet och början av 70-talet hade vi plötsligt upptäckt samhället utanför museerna. Elfenbenstornen var rivna. Även om striden kring utredningen låste oss i en försvarsattityd som inte var bra, så gav den också kraft och en känsla att världen är påverkbar, att man inte motståndslöst måste bli offer för politiska förslag och för det som händer omkring oss, utan att vi som individer och musei-institutioner också kan ta initiativ och försöka forma våra villkor.

Därför har jag ofta funderat över vad som hade hänt om MUS 65 inte hade varit. Hade den Hvarfnerska modellen då genomförts snabbare, och efterföljts av nya visioner? Eller hade tvärtom utvecklingen blivit långsammare, utan den knuff som museerna fick genom kraftanstängningen att möta utmaningen från utredningen? Hade den samling kring gemensamma intressen som format Länsmuseumernas samarbetsråd blivit mindre utan det gemensamma hotet?

Det direkta resultatet för länsmuseumerna blev till slut, att vi lyckades hindra utredningens förslag om försämring av länsmuseumernas ekonomi. Statsbidraget blev kvar, och tvärtomot förslaget blev det större och bättre än tidigare. Länsmuseumerna fick tjugo års arbetsro, innan statsbidraget nu på nytt börjat ifrågasättas. Däremot blev det i huvudfrågan en kompromiss, som med årens lopp visat sig allt mer problematisk. Kulturminnesvården och landsantikvarien blev kvar vid länsmuseumet, men vid länssty-

28 relsen inrättades en tvillingtjänst, länsantikvarien. Vad museerna förlorade på detta märktes först efter hand, när rutiner ändrades, gamla kontakter övergick i nya händer, och fler tjänster inrättades vid länsstyrelserna.

Precis som vi förutspådde i *70-talets museum* har läns museerna sågats av från kontakten med samhällsplaneringen. Därmed har en av förutsättningarna för museernas expansion och förankring i länen försvunnit. Dessutom kan museerna inte längre kombinera olika led i verksamheten med varandra, t. ex. koppla statliga stödåtgärder inom forn- och byggnadsvård med det publika arbetet. Jag tror att dessa förändringar har blivit större hinder för läns museernas fortsatta utveckling än den förändrade samhälls ekonomin eller eventuella brister i den egna initiativförmågan. Har man inte kontakterna och överblicken är det inte så lätt att ta initiativ eller se var museet kan medverka. – Vad som också blev en följd av det delade ansvaret är att varken länsantikvarien eller landsantikvarien längre kan uppnå en sådan auktoritet i länet, som man hade på den tiden en ensam var ansvarig. Uppenbart är också, att den regionala organisationens ställning gentemot Riksantikvarieämbetet har försvagats, genom att ämbetet fick 48 motparter att samarbeta med jämfört med tidigare 24.

Men för den skull är det inte säkert att allt borde ha förblivit vid det gamla. Man måste nämligen fråga sig om landsantikvarierna i längden hade kunnat svara också för alla länsantikvariernas göromål, i en tid då kulturminnesvården vuxit och samhället blivit alltmer komplicerat, samtidigt som också museerna vuxit och chefskapet blivit så mycket svårare än det var på 60-talet. Någon form av förändring hade nog

blivit nödvändig, även om den kunnat se annorlunda ut. – Det lönar sig aldrig att gråta över spilld mjölk. Det enda kloka är att, som vi hittills gjort, se framåt, godta organisationen som den ser ut, göra det bästa av de möjligheter som finns, och försöka styra framtida förändringar så att museer och kulturminnesvård kan bli så nyttiga som möjligt.

Däremot: vad hade hänt om vi inte hade gått in i fejden med MUS 65? Personligen har jag svårt att se hur man kan låta bli att strida för yrkestradition och framtida arbetsmöjligheter. Men det är något osunt i att uppleva hur ens skaparkraft i årtal förnöts till försvar av ekonomi och organisation, med polemik, skrivelser och uppvaktningar, när museiyrkets egentliga mening ligger i kreativitet och samspelet med publiken. Utan MUS 65 hade detta troligen aldrig hänt, och det man därför önskar våra yngre kolleger är att de ska slippa en upprepning. Tyvärr saknas inte tendenser till nya strider. Den tilltrasslade situationen med läns museernas och länsstyrelsernas uppgifter inom kulturminnesvården är en, nya förslag om sämre statsstöd till läns museerna en annan. Ett ytterligare problem är de tjugo dvärgarna, eller rättare sagt, de statliga museerna i Stockholm, som sitter fast i ett ängsligt beroende av och lurpassande på varandra.

Vi går mot en tid med svåra ekonomiska påfrestningar, men med nästan gränslösa möjligheter och uppgifter för museerna. Lyckas vi inte komma ur interna motsättningar och vår kulturpolitiska passivitet kanske det enda resultatet av 90-talets museisatsning blir ett IT-system, där museiföremålen görs tillgängliga för skolor och andra användare. För detta är den målsättning som man både inom och

utom museerna mest talar om just nu. Men är det inte en 60-talsvision? Har vi inte kommit längre? Naturligtvis ska vi utnyttja informationsteknologi, men är det verkligen tekniken som är grunden för museernas framtid?

Måste inte vårt framtidstänkande i stället utgå från museernas möjligheter att i en alltmer teknikfixerad värld erbjuda oaser av mänsklig samvaro, och av kontakter med verkligheten bakom dataskärmarna? Är inte museernas uppgift i första hand att erbjuda *alternativ* till det man ständigt omges med i alla skolor, hem och arbetsplatser? Låt oss aldrig glömma detta – att museernas egenart varken är teknik eller byråkrati, utan att museiverksamhet handlar om människor, att erbjuda mänsklig kontakt som förenar förr, nu och framtiden, att det vi kan erbjuda ligger i det sinnliga, att man kan uppleva och skapa med alla sinnen, med känsla, inlevelse och fantasi.

Man kan fråga sig hur långt museerna skulle kunna komma, om man på allvar började inse deras inneboende möjligheter. För vad vi inte riktigt begrep 1970 är vilken enorm återstående utvecklingspotential museerna har. Allteftersom vi har upptäckt detta har vi författare till *70-talets museum* i olika grupperingar gång på gång kommit in i diskussioner om en ny bok, som skulle staka ut nya mål för framtiden. Men hittills har varje gång något annat kommit emellan, så *2000-talets museum* är fortfarande oskriven.

SKISS TILL EN VISION

Den boken skulle kunna börja med historieintressets återkomst, visa hur behovet av historia, kulturarv och museiverksamhet nu är större än någonsin sedan 1900-talets bör-

jan. När framtiden är osäker, söker människor sig tillbaka till historien för att få fäste och trygghet. Kanske det historiska perspektivet, förmågan att se saker i ett långsiktigt sammanhang, t.o.m. kan leda till att museerna återfår sin roll som ett viktigt redskap för hela samhällsplaneringen.

Också på annat sätt möter vi det ökade behovet av överblick. Efter en lång tid med allt större uppsplittring och specialisering har behovet av helhetsperspektiv återupptäckts. Var får man så goda möjligheter till möten mellan olika kunskapsområden som vid de allmänpraktiserande museerna, de som inte är specialiserade, läns museer, lokala museer – och Nordiska museet. Till detta behov av helhetssyn hör också behovet av ekologiskt perspektiv.

Boken skulle också kunna beskriva hur museerna inte som tidigare behöver begränsa sin roll till att vara kulturinstitutioner, dit man kommer för att andäktigt ta del av vad de museianställda behagar förmedla i program och utställningar. Om vi använder museerna rätt kan de i stället utvecklas till att bli verktyg i händerna på en aktiv publik som själva skapar sin verksamhet, bygger utställningar, undersöker, dokumenterar, diskuterar.

Framför allt skulle boken kunna visa hur museerna kan medverka till att motverka ett av det moderna samhällets svåraste problem, generationernas isolering. Ska samhället fungera kan det inte vara så, att varje åldersgrupp arbetar för sig, har fritid för sig, att allt fler människor sällan umgås med andra än personer ur den egna åldersgruppen. Museerna har unika möjligheter att utvecklas till en mötesplats för generationerna, ett ställe man besöker gemensamt, upplever tillsammans, skapar tillsammans, över generationsgränserna.

30 Det går också att skönja hur museerna skulle kunna bli basen för utveckling av helt nya former av verksamhet för ungdom, ett komplement till musik och idrott, med historien och museernas övriga ämnesområden som utgångspunkt för självständiga aktiviteter inom alla tänkbara områden från konst och utställningar till multimedia och.

Ytterligare en möjlighet, med allt fler framgångsrika exempel från olika delar av världen, är hur museerna – med samma budskap som vi alltid har haft – kan förmedla mera kunskap och upplevelser, och nå en mycket större och mera mångsidig publik än hittills, om vi kan möta utmaningen från fritidsindustrin och de stora nöjesparkerna och lära av dem.

Slutligen skulle vi kunna visa, hur mycket mer nytta man skulle ha av museerna om man lyckas med konststycket att göra museiverksamheten till en del av det *ordinarie* arbetet inom andra samhällsområden, som skola, barnomsorg, fritidsverksamhet, turism och äldrevård. Dit är det en lång väg, men också här finns redan goda exempel anförda.

Detta är några utvecklingsmöjligheter. Det finns flera. Var och en är som en dörr man kan öppna, en dörr som i sin tur leder till mängder av nya utvecklingsmöjligheter, som vi för det mesta inte sett, därför att vi har varit så fixerade vid de nuvarande gränserna för museernas verksamhet. Kanske bidrog *70-talets museum* trots allt till utvecklingen just genom att visa på möjligheter, som inte alla ännu hade upptäckt. Ska vi komma framåt, måste vi lyfta blicken från det dagliga slitet, försöka se runt hörnet eller över krönet, känna vart utvecklingen är på väg, och forma nya visioner, visionen för 2000-talets museum.

SUMMARY

'A Museum for the Seventies' – 25 years afterwards

'A Museum for the Seventies' was the title of a book published in 1970 by four young directors of regional museums opposing the ideas promoted by a state committee formed in 1965 (MUS 65) to propose changes in the structure and official tasks of Swedish public museums. In this paper one of the authors looks back on the fervent museum debate of the late 60s and early 70s. He also reflects on the outcome of the conflict and on developments in the aftermath of the confrontation between the two antagonistic concepts of the museum mission which lay at the bottom of the conflict. The four directors had argued for the unity of the heritage be it movable objects in the collections or, immovable prehistoric sites, ruins, historic buildings or cultivated land of historical significance. On this holistic idea the responsibility of the regional museum was originally founded. Now it was proposed that the responsibility for the care of the immovable cultural property should be transferred to the planning authorities of the regions. Those opposed to this proposal lost the argument and in Sweden there is now an antiquarian structure, separate from the museums, linked to the regional governments for the care of monuments and buildings. The paper closes however with the expression of a hope that the book may have contributed to museum development by describing – and thereby inspiring – ways to work that perhaps not everyone has as yet discovered. He also challenges a new generation of directors and curators to voice a vision of the museum for the new century!

Sten Rentzhog var 1967-71 landsantikvarie i Älvsborgs län, därefter har han varit landsantikvarie och länsmuseumchef i Jämtlands län. Åren 1988-91 var han styresman för Nordiska museet och 1989-94 projektledare för 'Den Svenska Historien'.

*Adr: Jämtlands läns museum, Box 709,
S-831 28 Östersund.*